

Hosszúalattság

(Félkész regény)

 osszúalattság legvégén, az Ótemetőre telepített városi szemétdombot cirógat-
ta legelsőnek s legtovább a kelő-nyugvó Nap. A temetőt a régiak eleve ma-
gaslatra ásták, úgy gondolták, hogy az örök nyugodalmat segíti a szép kilátás és
a sok napsütés.

Az ormon, a régi hullaházban lakott Ábel mester, a festő. A folyóparton¹
mászáló későn fekvők és korán kelők gyakran megfigyelték, hogy pirkadatkor
kiáll a dombgerinc és az ég közé széles karimájú kalapjában, vastag bőrkesztyű-
jében, és elbocsátja Kacért, a vadászsólymát. A kerecsen néhány kör után elsuh-
han a messzeségbe, arrafelé, ahol – mondjuk – hatalmas felhőcirkáló úszik az
égen. Tengeri csikó húzza. Peckes róka ül a parancsnoki hídon, ő hajtja a csi-
kót. Mire Kacér befejezi a vadászatot, és megtér egy nyúlfiival, addigra a róka
hetyke fejét elviszi a szél, és a nyalka tengeri csikó ökörré mállik. A mester
megdicséri Kacért, ad neki jó kis falatot, majd új kalandra küldi. Amikor elég
a zsákmány, akkor a gazda nekilát elkészíteni az ebédet. Ezenközben a madár is
megkapja a járandóságát.

Amíg a bográcsban rotyogott az élet,² rendre oda vetődött valaki: Anikó néni,
Nagyapó, a mezítlábas Tarzan, Karikám, Cukididi, Lepár Vince, a lepukkant ügy-
véd és titkos író meg édesapja, Lepár Mihály bácsi, az asztalos, olykor egy-két kí-
váncsi kisgyerek, netán álruhás³ emléknymozó. Egy-egy röppenetre ott termett
hébe-hóba Mártonka is. No és persze, Aki Te! Az elmaradhatatlan! Ő mindenüvé
betoppant, ha hívták, ha nem. Megjelent bárhol, ahol nem kívánták, és sehol,
ahol hasznát vehették volna. Azért kellett, létezzék valahol ilyen hely is. Nevét
nem tudta senki, pontosabban elfelejtette, mert e két névmás kiszorította.⁴ Ezért
aztán körülményes is lett volna meghívni. Aki Te huzatként átsüvített a költői es-
teken, belebegett a püspöki nagymisékre, két násznagy helyett falt a lakodalmak-
ban, a jótékonyági esteken beleharapott az éhezőknek szánt kolbászba, hatalmas
szemöldöke alól leskelődött a kultúrbán a Borostyán Korosztály Hastáncoló
Hölgykörének⁵ főpróbáján, könnyezve csókolta a húsos özvegyeket a temetéseken,
tolongott a kiárusításokon, a fontos embereket hátba veregette, tegezte: emlékszel,
amikor a welszi herceggel meg az anyukájával hógolyóztunk? Mekkoraikat vison-
gott a mamus! Tudod, az a kicsi, fürge! A távolabb állók sem maradtak ki: őket
látványos kacsintásokkal emlékeztette, hogy hány meg hány közös csínyt követett
el velük Bécsben és Moszkvában meg Celldömölkön. Locsogógépként cáfolta azo-
kat, akik a szószátyárságot merőben női tulajdonságnak tekintik.⁶ Húsvét előtt
rendszerint betérdelt a gyóntatószékbe, keresztet vetett, s rákezdté:

– A kereszténység egy nagy hazugság, mitológiája pedig plágium, szó szerint lopás. Ugyanis Jézus története a világ több mitológiai történetével gyanúsán egyezik, többek közt a i.e. 3000 évvel ezelőtti egyiptomi Hórusz történetével, aki 12 évesen tanított, 30 évesen megkeresztelték, beavatták, ha tetszik érteni, Typhon árulása miatt keresztre feszítették, meghalt és 3 nap múlva feltámadt.

A pap megrökönyödött.

– Mondja, honnan veszi ezt a kazal sületlenséget?

– Idézni az idióta is tud, ha megtanult írni és olvasni, azonban az igazi feladat az önálló, tiszta, valóságű és kreatív gondolkodás. Idézgetni momentán azért sem fogok, mert egyszerűen nincs elég időm ostoba részletekkel foglalkozni. Eléggé le vagyok kötve más dolgokkal, és ami azt illeti, egyáltalán nem célom, hogy bármiről is győzködjem önt, pusztán a véleményemet közlöm. Az a lényeg, hogy a kereszténység a világ legnagyobb hazugsága, plébános úr. Viszlát!

Nem túlzás azt állítani, hogy Aki Tè az anyagátfolyás medre, a befogadás és a kibocsátás állandósága, a jövő-menő értesülések folyama. Léte a keleti szél tölcésére...

Öreg, fehér kuvasza, Talpas, hűségesen loholt a nyomába, ám gazdája előadásait rendre átszundikálta, holott Aki Tè külön foglalkozásokkal edzette. Ha négy-szemközt maradtak, efféle vallomásos szövegeket szokott intézni hozzá. „Meglehet, hogy saját magam rekesztem ki magamat a nemzetből: annyira másként gondolkodom, hogy már szinte egyszemélyes etnikumnak számítok.”

A mester fölállította állványát, rátette az innen-onnan érkezett kartont, jó esetben farostlemezt, s rajzolni, vagy ha tellett rá éppen, festeni kezdte alkalmi modelljét.⁷ A modellek egyszer megvásárolták a művet, máskor nem. Pénzt ritkán mutattak, inkább bort hoztak, babkonzervet, nadrágot, festéket, kenyeret. Tarzan évek óta betöltötte a mester tűzhelye mellett a rajzszen készítői hivatalt. Az üres bádogdobozokba gondosan válogatott, háncsolt mogyoróveszőket aprított a doboz mérete szerint. Szorosan egymás mellé rakta őket, homokot szórt közéjük, a doboz tetejét vastagon besározta, majd betette a tűzbe, parázssal beborította.

Munkája közben a jelenlevőket ilyesféle közlésekkel tájékoztatta: „A család és Vének tanító úr szerint apám lett volna a város legnagyobb bölcse, csak hát korábban meghalt, mintsem bármi eszébe jutott volna.”

Természetesen az Illető is megjelent. Álcaötletekben – is – kifogyhatatlanul, hol parányi szegfűgomba-sarjadéknak nem látszott, mert útifű alatt lapult, máskor dongóként röppent ide-oda, tudván, hogy sasféle légyfélére nem vadászik.

Ezenközben lent a városban, a szemétdomb alatt, a Hadászvány „budai partján”, Alattság utolsó házában, a Koszmegezi csárdában szokott üldögélni az öreg Gamós.⁸ Őrszolgálatot látott el ő is, mint oly sok ezer vagy tán százezer pályatársa országszerte. Műanyag karosszékét a szűk helyiség sarkába helyezte el, egészen pontosan a melegvízartály alatt, ahonnan szemrevételezhette a be- és kilépőket, valamint a csapot,⁹ és fülelhetette beszédjüket. No de azoknak is adott az Úr magukhoz való ész! Ábel mester és Lepár Vince – ha betért olykor sakkozni – némán ült az asztalnál. Még a koccintást is mellőzték. Ha kortyintottak, csak

megemeltették egymásra a poharukat. Mellesleg lépni sem léptek soha. Fölrakták a bábukat a táblára, s annyi. Fejben játszottak, ki-ki a saját partiját. Mindazonáltal a világos és sötét sereg összeakadt olykor, ilyenkor az is megesett, talán, hogy valamelyikük nyert. Ki tudja rajtuk kívül?

Ha a locsogósabb vendégek közül valakinek bizalmasabb közlendője támadt, akkor fölkiáltott: Gamós papa! Erre az öreg fölszökkenültéből, belefejtelt a tartály aljába, s azon mód visszaájtult a székébe. Ha túl korán tért magához, akkor egy újabb „Gamós papa” néhány percre ismét kikapcsolta.

Ezt a mutatványt olykor maga a csapos rendelte meg, mivel neki is szoktak lenni néhanapján titkai.¹⁰ Viszont Gamós papa sem esett a fejére, ezért aztán gyakorta színlelte az ájulást. Már amikor tudta.

Egyszer Karikám tudakolta a kocsmárost, hogy miért nem ül az öreg Gamós máshová. A csárdás hosszasan habtalanította a kérdés mellé rendelt korsó sört, mielőtt megfelelt volna:

– Jó kérdés!

NAGYPAPA ÉS JULCSA NÉNI

Mártonka nagypapája nem tudott repülni. Ifjabban, mártonkai életkorában, igen? Nem? Talán? Próbált emlékezni, mivel ő leginkább emlékezni tudott, mi több, joggal tartotta az emlékezést a legnagyobb erősségének,¹¹ réges-régi időkbe is belátott, ám különös módon csecsemő- és kisgyermek kora valamiképpen kiszaladt a hatalmából.¹²

Néha, álmai segítségével sikerült. Például találkoznia dédmamájával, aki akkor halt meg, amikor ő egyéves lehetett. Az álom úgy indult, hogy Magdira, fiatalon elhunyt unokatestvérére gondolt, s hamarosan össze is akadt vele egy kellemetlen, diákotthonyszerű helyen, ahol a zsúfolt termekben egymást érték az emeletes ágyak. Fából valók, inkább gyerekágyszerűek, a rajtuk fekvőknek össze kellett húzniok magukat. Várakoztak. Mégpedig arra, hogy elkerüljenek innen. A Tisztítóhelyről? Vagy a purgatórium elő- vagy utószobájából? Bizonyára valami jobb helyre igyekeztek, de ez nem rajtuk múltott. Nekik egyelőre várniuk kellett. Magdi egy ajtó melletti ágy alsó szintjén heverészett, s rögtön meg is hívta őt az emeletre, mert annak a lakója elillant. Így szokott történi: valaki hirtelen ott termett, fölpuósított egy elhagyott paplant, más pedig nyomtalanul elpárolgott.

Nagyapó álmában nagy gyerek volt, kiskamasz, aki nem tudta némi gerjedelem nélkül nézni a teremben nyüzsgő különféle korú és állagú nőszemélyeket – Magdit is beleértve. Fölmászott a mutatott helyre. A fekhelyet rövidnek találta. Magdi fölszólt, hogy takarózzon be, akkor kicsit meghosszabbodik az ágy, bár kényelmes akkor sem lesz. Elhelyezkedett az alváshoz, de hirtelen eszébe ötlött, hogy jobb, ha előbb kimegy a vécére. Így is történt. A vécé lehajtott ülőkéjén találta dédanyót, alva. Kicsit görbén: előre is, jobbra is tekeredett a teste. Ráncos arca gyerek szemmel csúnyának tetszett, hanem derű sugárzott róla: neki való helyet talált magának.

Máskor megállt a Garay téren,¹³ szemben a költő nevét viselő egykori szálloda sarkával, s elnézte az amerikai szemét-étel faloda hatalmas akváriumfalát, amely mögött emberhalacszkák keringtek az örökké sikált kőaljzaton, kezükben tálcával. Mindegyikük guárgumi szendvicset vásárolt magának, hozzá guárgumi salátát és szénsavas guárgumi levet, hogy a böfögés elejét vegye a gyomorban kialakuló gumimassza tömbösödésének.¹⁴ A pult mögötti szépséges, piroskötényes leányzó tanult mosolya kétségbeesetten vonaglott, mert a vendégek rendre cseverészni kezdtek vele, amit nem háríthatott el,¹⁵ ugyanakkor, ha nem szolgálta ki őket három perc alatt,¹⁶ akkor a vevő tíz százalék árkedvezményt kapott, amit a cég őrajta vert le. Kereskedelmi mosolya ilyenformán hajszálra megfelelt a kortárs ipari írók ilyesféle hármás csavarintású polgárpukkasztó – szintén guárgumírozott – ki- szólásainak: „az én kurva anyám”.

Nagyapó esze úgy számította, hogy a lány hamarosan meg fog csúnyulni a megalázottságtól; főnökei örökké szidják, miközben szinte ingyen dolgozik, noha miatta nyelnek annyi guárgumit oly sokan, de emlékezése később¹⁷ különbet súgott neki. Egy hosszú pislantás után meglátta ugyanis a fényes gyorsétkezdé helyén a hajdani lassút, amely szövetkezeti önkiszolgálóként működött 1959-ben, épp negyvennyolc évvel ezelőtt.¹⁸ Kopott pultjában hatalmas alumíniumedényekkel, bennük lecsó, gulyás, pecsenye, leves, pörkölt, rizs, galuska meg krumpli és hasonlók, oldalt savanyús tálak, mögötte fehérkötényes, fejkendő asszonyág – kendőjét elöl kötötte meg, a homlokán, ily módon két fehér szarvacskája lett –, az egész közönség Julcsa nénije, mély tányérjaival és merőkanalaival, széles mosolyával és még terjedelmesebb hangjával, amellyel a derekabb diákgyerekeket félreállította, amíg kifaggatta őket a mai napjukról. A keze közben járt, s különféle méretű adagokat osztott ugyanazért a pénzért. A jó jegyért vagy a még jobb dumáért úgy megbűvölte a lecsó örvényét, hogy a kolbászok java mind beletülekedett az érdemes srác adagjába.

Nagyapó efféle kedvezményekben sosem részesült, mert nem tudott¹⁹ egyszerre az iskolában is lenni, meg Julcsa néni pultja előtt is, mégis szívesebben evett nála, mert ott valahogy rendben mentek a dolgok. Kezdvé a nevé: miként is hívhatták volna másnak? Olyan egyszerű ez! A barátcinégét barátcinégének kell szólítani, az élet pedig nem pénz, blokk és szabványpörkölt. Kész.

Ma például töltött paprikát választott. A tányér mögött megjelent édesanyja, majd később Mozolai Janika is, a kosárlabdaedző, megbeszéltek valamit, amíg ő evett. Igen megéhezett, és Julcsa néniék – nekik valahogy a büfében egy családnak kellett lenniük – kevéske édeskáposztával lazították a húsgombócokat, és csomborral fűszereztek őket. A csombort otthoni kertjük sarkában nevelték, és az Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet tudta nélkül, jó ízlésből tették az ételbe. Pusztán azért, hogy finom legyen. Kenyerével ki is törölte a tányért, s meglátta a porcelán csillanásában a gyönyörű piroskötényest, amint nevetve kilép az akváriumból, hogy soha többé ne térjen oda vissza.

Nagyapó elhatározta, hogy föltétlenül érdeklődni fog utána. Esetleg utána néz...

– Péter, gyere, add föl Ámira a cipellőjét!

Ámika Személye Körüli Péter tagbaszakadt, jámbor cigánylegény. Rögtön ugrik, kerüli az asztalt – a vendégnek álcázott titkosrendőrök mind szurkolnak neki, hiszen följebbvalójuk –, fut asszonyához, aki tarka turbánja alatt hatalmasan terpeszkedett a széken, és falt.²⁰ Lábbelijét lerúgta, övét kioldozta, hogy semmi se szorítsa, és a soknál is több férjen bele.

– Halad az idő, Ámika, haladjunk mi is.

– Még nem ettem meg.

– De látom, hogy nem ízlik már!

Az álcázott testőrök álmukban sem mertek volna vitatkozni Ámikával, a Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztossal. Péter bátorsága talán még a Pihenj, Hattyú!-hoz címzett étterem polcain nyargaló porcelánhuszárokat, sőt a gépzongorát is meglepte.

– Dehogynem! Ami van, ízlik! Ételt különben sem hagyunk ott! – Inkább hozzál sebesen még egy üveg gyömbéres keserűt, a cipellő ráér!

Péter engedelmesen kikászálódott az asztal alól. A két cipellő valóban rá is ért. Heverték durcásan az asztal alatt, mert az egyik orra erre, a másik arra. Végtere is császárnő viselte őket. Nem csupán Személye Körüli Péter úrnője és parancsolója, talán nem is Hosszúalattságé csupán, hanem a vadkacsáké is, melyek tüsszögés nélkül fürödtek a Hódtavában télen-nyáron, sőt, esetleg a régi hódoké, akik utoljára a török hódoltság idején foglalkoztak törekesztéssel errefelé, s azóta ki tudja, hová lettek.²¹

Talán Ámika sem tartotta számon őket – nem volt káptalan a feje –, bár szemlátomást tizenkét kanonok étvágya szorult bele. Férjurába, Miklósba meg egy fél ministránsé: ő egy gyerekadag pacalon nyammogott némán. Hosszú percekbe telt, mire az egyik falatot átvillázta a másik után a szája előtt sűrűlő bajuszsövényen. Kenődött rá jócskán a szaftból; a frissek még piroslottak, a régebbiek hozzábarnultak arca szőréhez. Türelmes rágás közben erősen és hasztalan törte a fejét a reggeli öltözés kellemetlen emlékéen: ó az a gaz fekete nadrág! Pedig hogy szerettem! Ki lehetett az a disznó, aki távollétemben kihízta?

Honnan Ámika hatalma? Csacsi kérdés, de mivel az olvasó feje sem káptalan, eláruljuk neki: e derék hölgy állt Hosszúalattság és vidéke élén. No nem úgy, mint a polgármester, aki választáskor nyalogatja a polgárok koszosát, utána ostoba és galád rendeletek kibocsátásával törögeti a borsot az orruk alá, vagy a bankigazgató, aki mézes mosollyal vájkál a környék pénztárcáiban, vagy a soron levő vagy éppen ellenzéki pártelnök, akik a spanyolviasz fölталálásának elsőbbségén huzakodnak. Nem. Ámika fölöttük állt, olykor mellettük, máskor a hátuk mögött, vagy ahol éppen kedve szottyant, mivel ő volt Hosszúalattság és vidéke Emlékbiztos. Ráadásul a Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztos címet viselte.²² És aki az emberek emlékei fölött rendelkezik – közjük értve a polgármestert, a bankigazgatót meg a pártelnököket is –, az parancsol a rendőrség-

nek,²³ sőt a pénzügyi életnek²⁴ is. A köztársasági őrezred fedett állományú²⁵ osztagáról nem is beszélve.

Lénye maga volt a törvény. Törvény nélkül pedig lehetetlen élni, különösen ott, ahol az embereknek nincsen múltja. Ott bizony csak az talál el a jövőbe, csak akit a törvény odavezet. Politikailag korrekten, demokratikusan, haladón szítva föl benne az önkéntesség örömét. Ha ez kevés, akkor kézen, vagy ha kell, fülön fogva, szükség esetén láncon, hogy ez a szegény nép kijusson végre a múlt árnyai közül a jövő fényei közé. A gondoskodás folyamatosan áradt Amikából, éjjel és nappal, ébren és álmában, még önfeledt falatozás közben is a Pihenj, Hattyú! számára üritett különtermében, ahová a legyek és a pincérek is csak igazoltatás után léphettek be.

Most éppen ott lakmározott. Föllobogózott bátyatoronyként terjengett az asztalnál turbánjában, tarka, habos selyemlebernyegeiben, és csámcsogott. Habzsolt, masinált, pusztította a foga közé kerültet. Rugalmas és talán korlátlanul kitérhető szája az egész konyhát képes lett volna befogadni, és könyörtelenül darálni-pépesíteni a krumplit, a rizst, a húst, a salátakazlakat. Arca-tokája még erősen kidülledt szemét is magával ragadta az őrlés örömébe. Rágta magát a jelenből a jövőbe. Nem ismert irgalmat. Az Emlékbiztosnak ez a hiány az első és legfontosabb tulajdonsága. Ha rendelkezik vele, akkor továbbiakra nincsen szüksége, akár a tölgyfának a mohára.

H O S S Z Ú A L A T T S Á G

Hosszúalattságot a legenda szerint a boldogtalan Boldog Salamon király alapította, legalábbis a folyókanyarulat védte sárdombra ő építtetett cölöpvárat az 1070-es évek elején. Rajongva szeretett és szívből gyűlölt, példaképének tekintett és megvetett unokatestvére, Szent László, valamint sógora és örökké hűtlen szövetségese, III. Henrik német-római császár ellenében. A helyet az ott élők hulladéka és épületeik, életük omladéka évszázadok során méterekkel megmagasította, ma Várdombnak hívatik... A település nevét eredetileg ki tudja hogyan írták, ám annyi bizonyos, hogy később külön szóba vették, mármint a különféle Salamon utáni okiratokban és krónikákban. No persze az inkvizíció szörnyűséges korában a deákok kedvük szottyantja szerint forgatták pennájukat, egy levélben belül háromféleképpen. A XIX. században került a két szó közé a kötőjel – amikor kitörött a demokrácia, és a helyesírással is szigorúbban kezdtek kucacolni a tudósok, s döntéseiket keményen számon kérték az országon. Sokáig támaszkodott a két szó között szegény kötőjel, akár a győzhetetlen filmhős, aki így próbál kikászálódni a kútból. Hanem az idők folyamán úgy kimerevedett, hogy nem lehetett pontosan tudni, hogy szét akarta-e lökni a Hosszút meg az Alattságot, vagy inkább összerántotta volna őket. No elég az hozzá, hogy kinyúlt közöttük, és úgy maradt ötven évig, és ma már senki, még ő sem emlékszik²⁶ arra, hogy mi miért történt. Most, hogy kiment a divatból, már nem is érdekel senkit. Akár az Árpád-ház kitasítottjának és egyik első szentjének, de

mindenesetre a két legnagyobb lovagiának, Salamonnak és Lászlónak az életen át tartó párviadala, ami országot rontott és mentett, poklot és mennyet rengtett. Éppen ezért hagyjuk. Ha bírjuk.

De nem bírjuk.

SALAMONHÁZA

Bizony, ha kinyitjuk benső szemünket, akkor látjuk a sok szenvedés érlelte magyar királyt, amint öles léptekkel menetel Bátáról, az épülő Szent Vér apátságától vissza Pólába, önkéntes száműzetése színhelyére.²⁷

Először föltalpalt a szőlővel beültetett löszdombra, mely eltakarta a falut és a folyamot a rómaiak építette hadi úton járó utasok és hadak elől, aztán menetelt tovább, szántókon, erdőkön és szőlőkön át, toronyiránt. Már nem lappangott, nem bujdosott László bátya kerülői elől. Valahogy megérezte, hogy Lackó király visszavonta legényeit, nem kívánja többé elfogni őt. Miért is tenné? Ha megfogná, mit kezdene vele? Kettejük közös története Nagyasszonyunk fehérvári egyházának kapujában végleg befejeződött. Ezt Lackó is tudta, de uralkodó lévén küldenie kellett a nyargalókat, a rend kedvéért, hogy szó ne érje a ház elejét, vagyis a semmiért.

Ha mégis elfogatná, állnának egymással szemben némán, mert mit is mondhatnának? A templomkapuban is elég volt egyetlen pillantás, hogy minden világos legyen. Mégis éppen ezért jó volna időnként szemben állni vele, az egyetlennel, akivel szótlannul is érti a szót. Micsoda ajándék!

Út közben, jobb híján, kazlakban és bokrokban aludt, útszéli fák gyümölcsén élt. Ezeket a fákat leginkább az égi madarak ültették. Mivel a Fönnvaló gondoskodott róluk, táplálta őket, pedig „nem vetnek, nem aratnak, s csűrökbe sem gyűjtenek”. Éppen ezért tartozásukat lerovandó szanaszét hullajtottak jóféle magvakat, melyek kikeltek a dűlőutak, szántók, szőlőpázmák végében, erdőken, réteken. Mert minden lelkes lény dolga az Isten és teremtésének művelése.

Derék emberek nem hogy meghagyták a surjánokat, de szükség esetén egyik-másikat pár lépéssel odébb is ültették, távolabb a szekérekerekek, lovak járásától, le-lemetszegették hibás vagy törött águkat, hogy legyen gyümölcsébédje a vándoroknak.

A vándor ilyenformán maga is égi madár.

Ki nem?

Pirkadattól délig eljutott a bozsoki erdőig. Már megszedte tarisznyáját tisztességgel: egy-egy fáról csak annyi érett gyümölcsöt vett le, hogy az utána jövőnek is jusson.

A gyümölcsébédhez a legjobb leülni egy kőre, földkupacra, szétnézni égen és földön, megfigyelni a felbők menetirányát, a papsajtot szívogató mezei poloskát, aztán szépen elmondani az áldást, és áttekinteni az étlapot. Célszerű szilvával és édes körtével kezdeni, mégpedig úgy, hogy az ember előbb töröget némiogyorót, mandulát – a zsenge diót nem árt kihámozni keserű bőréből – majd szépen sorban bekapogatja az olajos magvakat a szilvákhoz, a saftos körtéfalatokhoz, a szőlőböz, a sárgadinnyéhez. A cseresznyéhez, meggyhez is illenének a magok, nagy kár, hogy ezek a gyümölcsök már elérnek nyár végére.

Szerencsére alma nyár elejétől télig akad, ám jobb a végén enni, esetleg már séta közben, tarisznyából. Oltja a szomjat, nem szóródik el, s a leve sem folyik szanaszét.

* * *

Salamon lelkében elnézte unokabátyját, ahogy a fehérvári palotában tyúklevest kanaliz, majd üszöbúst eszeget tejfölös, kapros tormával, borsos-boros báránytokányt és szalonnával-dióval sült vizát meg mákos kalácsot. A kalácsot éppen az ő régi szolgálója kallotta a folségnek: összefonta a tésztát, az asztalhoz csapta, újra összefonta, ismét kallta – persze énekelt is hozzá.

Bizony, a vitézséghez jó étel, sok erő kell. Lackó komolyan és mértékletesen táplálkodik. Éppen annyit, amennyire szüksége van. Borból sem ménesit, badacsonyt vagy decsi szagost ízlelget a drágaköves billikomából, ezek mind fölöslegesen finomak volnának, hanem somlai savanyút. Gyógybort. Amit nem a mulatni vágó szív, hanem a szorgos gyomor kíván. Így van rendjén. Az udvari népség kénytelen-kelletlen utánozza.

Egy apród az ebédlő sarkában lantot penget. Ő új fiú, a Salamon ideje-béli apródok azóta lovagok vagy halottak. A gyerek halk, finom dallamot játszik, emésztéshez valót.

Nicsak, a kalács után egy-két kövér, mézben főtt szilva? Ő persze a könnyű széklet és a bátor, éles szem végett! Ez is helyes. Lackó király körül minden a maga kerékvágásába zökkent. Így jó. Bár ő szíve szerint az én kosztomon élne, ám a király hogyan legyen aszkéta, amikor a rend az rend?

Azért jól elüldögnénk itt, az erdőszélen a gombák mellett...

* * *

Amikor megérkezett Salamonbázához, tett egy kis kerülőt, hogy alaposan megnézzé a temetődombról a kicsi várat. 1073 őszén járt itt utoljára. A kijavított hajdani római őrtorony mellé és köré kerítést építtetett derék, beásott és fektetett ágas tölgyekre döngölt földből a Hadászvány szigetén körben. Ez a földvárépítési módszer évezredek óta bevált világszerte.²⁸

A széles falon belüli fecskéfészekházak közül kiemelkedett a palota az istállóval és a Szent József templom tömbje, amely mellé most rakták a tornyot, jó vastagra, hogy bástyaként is szolgálhasson.

Ó Szent József, neked sem jutott saját gyermek, csak maga az Úristen!

A parton a révész azonnal elkapta a királyt.

– Na, te csavargó, markold meg ezt a villát, ne lopjad itten Isten napját!

Kompon hordták ki a trágycát a várból, s szekérral vitték föl a szőlőhegyre. A trágycarakomány fölött legyenek miriádjai zsongtak. Cikázó fecskék lakomáztak belőlük – a veszteséget a légybad meg sem érezte. A kis vasgyúró révész a saját háromágú fából faragott villáját dobta Salamonnak, aki mellé rögtön odaállt két villás legény, hogy ne jusson eszébe a munkán kívül semmi buta gondolat. Alkonyatig dolgoztak. Akkor visszavették tőle a szerszámot, megmosakodhatott a folyóban, és leülhetett a kompház tornácán a többiek után, az asztal végére. A révészné tisztességesen ellátta őket: sajtot, szalonnát, kenyeret, hagymát és aludtjejet tett eléjük. Ura elmondta az asztali áldást, az asszony szipogva hozzátette: – Piroskáért is! Segítsd meg Urunk Pirokát is!

Hallgatagon ettek, ahogy illik, de amikor kiürült az aludtjejes köcsög, és az asszony kilépett a küszöb mögül, hogy újra töltsé, kiszakadt belőle:

– Jaj! Kis barmati csöpi-kém! Nem éri meg a reggelt!

A férfiak hallgattak. Amikor a második köcsög aludttej is elfogyott, a gazda sóhajtott.

– Torokgyík.

A többiek bölintottak. A tokgyík, az torokgyík. Nincs mit tenni. Szörnyű balál egy ilyen kicsinek, mit vétetett? Ajajajaj!

Hallgattak. A folyó fölött denevérek vadásztak a szúnyogokra.

Salamon megszólalt.

– Szabad-e rátennem a kezem? Imádkozhatok-e érte?

A révész néma maradt. A többiek, talán rokonok vagy napszámosok kérdően néztek rá a sűrűsödő estében. Végül az asszony döntött. A királyhoz osont, megfogta a kezét, és csendesen bevezette a házba.

A mesteregerendáról függő bölcsőben fuldoklott a kis Piroska. A kelő Hold gyászos-fehéres fényport szórt rá. Szeme kimeredt, hörögve kapkodta a levegőt. Anyját meglátva főlágyult volna, de ettől még jobban elszorult a torka – dobálta kicsi testét, hogy valahogy egy csöpp lélegzethez jusson. Salamon megfogta a homlokát. Lázás volt, de hideget sugárzott. Anna, a pólai parasztasszony egyszer azt mondta neki, hogyha az ember megérint egy facsemetét, akkor érezni rajta, hogy szomjas-e; levelei neszezésével még súgja is. A kislányt életszomjúság gyötörte. Ez jó. Letérdelt melléje, és imádkozni kezdett. Félhangosan, hogy az asszony is hallja, s vele tartsa.

– Az Atyának, Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. – Ezt ismételte roppant lassan, az egyes szavakat átélve, hogy lelki szemével mintegy lássa a lelke mélyén a három isteni személyt. Az Atyát az el nem égő csipkebokor lángjában, a Fiút hófehér köntösben a zsinagógai előljáró halott kislányának ágya mellett, a Szentleket a kicsi szellőben, mely éppen átvonult a szobán, majd ez egészet egybefogva mint boldogságot: – Ámen! – Az asszony eleinte csodálkozott, hogy a keresztvetés után nincs folytatás, de aztán belátta: mi egyebet mondhat ilyenkor az ember? A különös csavargó nem lehetett ördöggel cimboráló garabonciás, mert nem garált érthetetlen szódarát, ugyanezért táltos sem, meg azért sem, mert az ilyenfélék nem vetnek keresztet, és a Szentháromságot sem emlegetik. Ismételte vele a hét szót, előbb engedelmesen, majd lelkesen, hogy lám, a legeslegnagyobbat szólítják meg, akitől nem kell kérni semmit, hiszen olvassa az ember gondolatát. Zsolozsmáztak, amíg a gonosz Hold el nem vonult az ablak mögül – a kislány végre békében elszenderedett. Akkor nesztelenül kiszurrantak a házból.

Már csak a gazda ült az asztalnál.

– Alszik – szólta az asszony.

– Talán átalussza magát.

Felesége sírva fakadt.

Salamon hallgatott.

– Köszönöm – mondta a révész.

– Nincs mit – felelt Salamon.

Az asszony hozott ki neki a kamrából néhány rossz birkabőrt.

- *A tornácon elalhatsz.*
- *Köszönöm, de inkább megyek.*
- *Hová indulnál a sötét éjszakában? Fáradt is vagy biztosan.*
- *Az én hazám a menés. Adjatok hálát a Magasságosnak.*

Elindult.

Az asszony utána szaladt a zavarában fölkapott szalonna darabbal és egy birkabőrrel. Alig lehetett elbessenteni.

* * *

Salamon a folyó kanyarulatán túl magára maradt. Képtelen volt lépni és ballgatni, a hála majd szétrepesztette a szívét. Leginkább szökdécselnie kellett volna az örömtől, és rikoltozni, mert a kislány meggyógyult, hanem akkor a jónép félreértene a Szentháromság dicsőségét. Azt hinné, hogy csoda történt, hogy az Úr helyettiünk elvégzett valamit, s mi föl vagyunk mentve! Pedig hatalmasat tett, szeretett, megint megáldotta Piroška szüleit, és újra adott nekem egy országot, ezt a Piroskát, aki úgy az enyém, ahogy József a kicsi Jézus, és nem is látom soba többé.

Micsoda kincs, micsoda hatalom!

Levetette magát a partra, a sásos semlyékbe, és sírt: Én Uram, én Istenem!

ISMÉT HOSSZÚALATTSÁG

Ott kell folytatnunk, hogy a Hosszú egyenesen²⁹ is hosszú, meg görbén is: a Hadászvány vize majdnem teljes kört ír le az Óváros körül – legalábbis manapság. Az eredeti római őrtorony még félszigeten állt, majd a Salamon-kori Óváros szigetre került, mert a kanyart átvágták a tóvíjók. A középkor múltával azonban a városfal egy darabja a hozzá ragasztott házakkal együtt beledőlt a vízbe.³⁰ Ezzel megszűnt a kényelmes lögybőlődés a mederben, s a víz a mai Malomfokon³¹ keresztül utat vágott magának Hímesmező felé.³² Így lett a szigetből újra félsziget, mondhatjuk úgy is, földöböl.

Annyi bizonyos, hogy az ásvány név a meder mesterséges létrehozására utal. Helynevek és régi oklevelek tanúskodása szerint a magyarok már ezer évvel ezelőtt kiterjedt és átgondolt vízgazdálkodással terelgették az árvizeket, bennük az ívni vágó halakat, majd marasztalták utóbbiakat tágasabb tavakban, hogy a nagyvíz visszabocsátása után finomra főjenek a bográcsokban.

Bizonyára csak a fal körüli részt vájták ki a régi erődítők, de a Hadászvány név idővel kiterjedt az egész folyócskára, melynek környékét, pontosabban a jobb partját – a „budait”, hogy mutassunk fityiszt a fővárosnak – Alattságnak kezdték nevezni, noha az Óváros alig feküdt magasabban, de a városfal, a templomtornyok meg a főtér körüli polgárházak mind kihúzták magukat, az alattásiak pedig földszintesen hasáltak a Hadászvány túloldalán, akár a csigák a réten.

Egy darabig! Amíg a fejlődés el nem hozta a városba önmagát, s hóna alatt a panelt meg újabban a tornyocskás, manzárdos lakóparkot. Legújabban pedig az Emlékhivatalt telepítette a volt Boldog Salamon Király Múzeum helyére.

A történelem, a táj, az ezer oroszlán meg a Kultúrház vagy az óvárosi Czuczor Gergely-Hunfalvy Pál Gimnázium, a Cukididi jelentős helyé emelték Hosszúalattságot, olyannyira, hogy például kifejezetten a Cukididi kedvéért a városba látogatott Szépasszony híres szalonjának társasága – talán mondanunk sem kell, hogy Édesszájú Lóorvos szervezésében. Mégis a település különlegességét inkább az olyasféle jelenetek adták, mint amely történetünk kezdetén – ha létezik ilyen egyáltalán –, egy kora reggeli órán megrendítette a városban turistáskodó Tóth házaspárt.

Az autóbusz ablakából ötvenes, talán még természetesen szőke férfira lettek figyelmesek, aki mikrósütőt cipelt. Szandálját meztelen lábán hordta, nadrágja, inge lenvászón.³³ Olyasféle, amilyent manapság leginkább múzeumban lehet látni. Ahogy a megállóban elsietett mellettük a jármű első ajtajához, hátulról, háromnegyed profilból kivehették sasorrának ívét, hetyke fél bajuszát, sőt talán ecetszakállát is, amelynek szőkéjébe mintha ősz szálak keveredtek volna. Lazán és gyöngéden, ahogy az október végi ökörnyal akad belénk. Nekik szembe, a rokkantülésre telepedett. Nos közelről egészen másmilyennek mutatkozott: amolyan takarítónő-forma asszonyságnak, nem is gyolcs inget viselt, hanem piros-fehér virágocskákkal meghintett kék otthonkát. A mikrósütő közelről macskahordozkának bizonyult, benne zöldes leguán pislogott lustán. Bajusz-szakáll sehol, ám sasorr, az igen! És fölötte az éles, ragadozó tekintet.

Véletlen-e hogy a Köztársasági Legfelsőbb Emlékbizottság (KLEB) Első Emlékbiztosza éppen itt, e közigazgatásilag és gazdaságilag huszadrangú helyen állított föl különleges Emlékhivatalt, élén nem akárkivel, hanem Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztossal?

J E G Y Z E T E K

- 1 A Hadászvány túlpartján, mert a régi temetőknél régen nem csupán szép kilátású, jó száraz és napos helyet választottak, hanem túlpartit is, hiszen a halottakkal a „vízen túlra” hajózott az örök *révész*. Miként a *révülőnek* is át kellett kelnie a folyón beavattatása során.
- 2 Elütés, de ugyanaz: étel.
- 3 Nagy a kalamajka, mert olyan időkben élünk, amikor az álruhatárba is bebefurakodik egy-egy valódi öltöny.
- 4 Grasham törvény: a rossz pénz mindig kiszorítja a jót.
- 5 BKHH – ejtsd: békáháhá.
- 6 No éppen ez pont az, ahol kerülendő hősünkkel kapcsolatban az egyértelmű állásfoglalás.
- 7 Az arcképcsarnokba természetesen Aki Tè is bekerült NN jelzéssel, mivel azonosítása – mondani sem kell – nem sikerült.
- 8 Másodosztályú emléknymozó tb. őrmesteri rangban.
- 9 Másodosztályú emléknymozó hivatásos őrmesteri rangban.
- 10 Az emléknymozóság nem gondtalan hivatal!
- 11 Ugyanezért viszont Ámika tartotta őt joggal a „kiemelt közellenségek” piros betűs listáján.
- 12 Ellentétben Anikó nénivel!
- 13 Természetesen most, a hatvanötödik esztendejében Magyar vagyok, magyarnak születtem, magyar nótát dalolt a dajka felettem. Magyarul, de mégis nagyjából érettségizőként, legföljebb a huszadik élet-

éve előtt, mert az ember általában valahogy innen tekint szét a neki jutott világra – még a halálos ágyán is.

- 14 Legnagyobb kincs az egészség!
- 15 Kip szmájling törvény, 3. § 1. bek.
- 16 Üzletszabályzat, 5.2 pont.
- 17 Előbb, utóbb, hamarabb, később stb. szavak nem sokat jelentenek, időt végképpen nem, csupán a fogalmazás nehezékei.
- 18 Mihez képest?
- 19 Miért ne tudott volna? Nem akart! Ha az ember mohó, és minden emlékét egybeéli, akkor abból nem leszó lesz, hanem moslék.
- 20 Nyitott szájjal! Pünkösdi rózsányi, vérvörösre festett ajka izgalomba jött tehén vulvajaként örvénylett a rántothúsfalatok körül.
- 21 Hódprémkucsmává váltak; a vadttörténészek szerint a XIX. század végén lépett e hivatalba az utolsó.
- 22 Hosszúalattság emléktúldúsultsága ezt indokoltta tette.
- 23 Az intézmény Pétert a szig. biz. főtisztjei között tudta.
- 24 Péter mellékesen a bankigazgató valóságos állandó titkos tanácsosának javadalmait élvezte, rokonsága a városi Vendégházban lakott.
- 25 Ha akarom fedett, ha akarom feddhetetlen.
- 26 Miért emlékezne az után, hogy a XX. század fölgyorsult idejében egyszerűen kihagyták számos megszokott helyéről, így a Hosszú és az Alattság közül is, ahol oly szép évtizedeket töltött?
- 27 Salamon bátai zarándoklata olvasható Cz. G. Tündérfalva c. regénykertjének A Szent Vér c. fejezetében, 135. oldal. Maga a Salamon-regény pedig, tudjuk, külön mű: Aranykapu a címe.
- 28 A módszer elvét használták a téli folyóátkelésekhez: a vékony jégre szalmát szórtak, meglocsolták, másnap ismét, egészen addig, amíg el nem bírta a szekeret, a sereget. Manapság az üvegszálas poliészter hajótesteket, a vasbeton házakat építik ilyesféleképpen.
- 29 A régi helybéliek nem látták előre, hogy a magyarban a *g* és a *gy* hangok közt nem leszen átjárás a hunfalvysta nyelvtudomány haladott, anticzuczorista álláspontja szerint. Így eshetett, hogy a hajdani jegyző midőn 1843-ban úti levelet állított ki bizonyos Bóli János hosszú-alattsági lakosnak, hogy háborítatlanul s gyanúsítgatások nélkül kereshesse elkötorgott vagy netán ellopott csillagos homlokú pej lovát, azt írta, hogy nevezett Bóli János nem rosszban sántikál, mert „tisztosságos embör,” aki „igenyös úton jár”.
- 30 Nem csak magától: Köprüli Musztafa nagyvezír híres francia tüzérségének szakszerű munkája következtében is.
- 31 Nem kutatjuk, hogy mi lehetett a Malomárok neve a malom építése előtt.
- 32 Ahol is elsodorta a nagyvezírnek a győzelmi mámortól mélyen alvó seregét a híres francia tüzérséggel együtt.
- 33 „Gyócs az üngöm, gyócs a gatyám, / Sári ángyim vigyáz reám.”